یادداشت

دستورالعمل مالیاتی مناطق آزاد و یک اصلاح

اباذر آذربون*

● مناطق آزاد با ابزاری به‌نام معافیت از مالیات بر درآمد و دارایی همه فعالان اقتصادی، اعم از حقیقی و حقوقی، نسبت به همه انواع فعالیت‌های اقتصادی در محدوده این مناطق ایجاد شدند. این معافیت با همین صراحت در ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد بیان شده است. تصویب معافیت مالیاتی فعالان اقتصادی در مناطق آزاد به‌مدت ۲۰ سال از تاریخ بهره‌برداری مندرج در مجوز فعالان اقتصادی به این مفهوم بود که دولت قصد کسب درآمد مالیاتی از فعالان اقتصادی مشغول به فعالیت در محدوده مناطق آزاد به مدت ۲۰ سال را ندارد، به‌این‌ترتیب هدف دولت و مجلس، مبنی بر ترغیب به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت در این مناطق مرزی و عمدتا محروم، مشخص می‌شود. بدیهی است که با این نگرش می‌توان به حرکت سریع‌تر چرخه تولید و ایجاد اشتغال در این مناطق امیدوار بود؛ هرچند که این موضوع نیازمند آماده‌بودن مقدمات دیگری در سطوح ملی نیز هست که توضیح آنها در این نوشتار نمی‌گنجد و نگارنده قصد پرداختن به آنها را ندارد. موضوع معافیت مالیاتی مناطق آزاد، پس از تصویب ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید در سال ۱۳۹۴ و اصلاح ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم، با تغییراتی مواجه شد ازجمله اینکه در بند «ت» ماده ۱۳۲ مقرر شد: «شرط برخورداری از هرگونه معافیت مالیاتی برای اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در مناطق آزاد و سایر مناطق کشور تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موقع مقرر قانونی است. اظهارنامه مالیاتی اشخاص حقوقی شامل ترازنامه و حساب سود و زیان طبق نمونه‌ای است که توسط سازمان امور مالیاتی تهیه می‌شود»؛ همان‌طور که مشخص است موضوع موردنظر قانون‌گذار، باقی‌ماندن یا نماندن معافیت مالیاتی برای فعالان مناطق آزاد مطرح است و به‌هیچ‌عنوان مبحثی با عنوان جریمه مالیاتی در این ماده مطرح نشده است. نکته مورد نظر نگارنده، مفاد دستورالعمل ابلاغی سازمان امور مالیاتی با شماره ۶۴۶۳۹ مورخ ۱۳۹۶/۴/۱۱ است؛ این دستورالعمل با عنوان «دستورالعمل نحوه ارائه اظهارنامه مالیاتی و عملکرد مالی در مناطق آزاد تجاری-صنعتی» ابلاغ شد. در فصل دوم این دستورالعمل، تبصره یک ماده ۱۴۶ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم مورد استناد قرار گرفته و شرط برخورداری از هرگونه معافیت مالیاتی، داشتن مجوز فعالیت و تسلیم اظهارنامه مالیاتی و اطلاعات عملکرد مالی در مواعد مقرر قانونی برشمرده شده است. اما نکته مورد توجه نگارنده، مفاد تبصره یک ماده ۱۴۶ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم است که چه مطلبی را مطرح می‌کند؟ زیرا که این ماده مستمسکی در ابلاغ دستورالعمل بوده است. در تبصره یک ماده ۱۴۶ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم ذکر شده است که «در صورت عدم ارائه اظهارنامه، دفاتر و یا اسناد و مدارک مذکور، مودی مطابق احکام و ضوابط قانون مشمول مالیات، جریمه و مجازات مقرر در این قانون می‌گردد». نکته دقیقا همین‌جاست؛ موضوعی که در قانون رفع موانع تولید مطرح‌شده بود، شرط برخورداری یا عدم برخورداری از معافیت مالیاتی برای فعالان اقتصادی در مناطق آزاد بود نه جریمه و سایر مجازات‌های مندرج در قانون مالیات‌های مستقیم، بنابراین حریمی که قانون‌گذار در قانون رفع موانع تولید تعیین کرده بود، تعیین شرایط معافیت یا عدم معافیت مالیاتی در محدوده مناطق آزاد بود، نه شرایط جریمه و مجازات‌های مالیاتی در محدوده مناطق آزاد. با توجه به این نکات، در دستورالعمل ابلاغ‌شده که مصوب مجلس شورای اسلامی یا هیئت وزیران نیست، تعهد و مسئولیت پرداخت جریمه و تحمل سایر مجازات‌های مندرج در قانون مالیات‌های مستقیم بر دوش فعالان اقتصادی و کارآفرینان مناطق آزاد گذاشته شده است. به نظر می‌رسد اصلاح این موضوع در دستورالعمل اشاره‌شده، به ترغیب فعالان اقتصادی به کسب‌وکار در محدوده مناطق آزاد کمک می‌کند.

*کارشناس‌ارشد حقوقی دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد
Alborz.azarboon@gmail.com

گذر

تداوم اصلاح صورت‌های مالی بانک‌ها و اعتباربخشی به چک

● شورای پول و اعتبار «دستورالعمل شناسایی درآمد مؤسسات اعتباری» را تصویب و «دستورالعمل حساب جاری» را اصلاح کرد. به گزارش مهر، به نقل از بانک مرکزی، شورای پول و اعتبار روز گذشته در هزارودویست‌وچهل‌وهشتمین جلسه خود، ضوابط پیشنهادی آن بانک را با عنوان «دستورالعمل شناسایی درآمد مؤسسات اعتباری» با هدف ارتقای شفافیت صورت‌های مالی، ارائه تصویر صحیح‌تر از وضعیت عملکردی بانک‌ها و جلوگیری از شناسایی و توزیع سودهای موهوم مورد تصویب قرار داد.

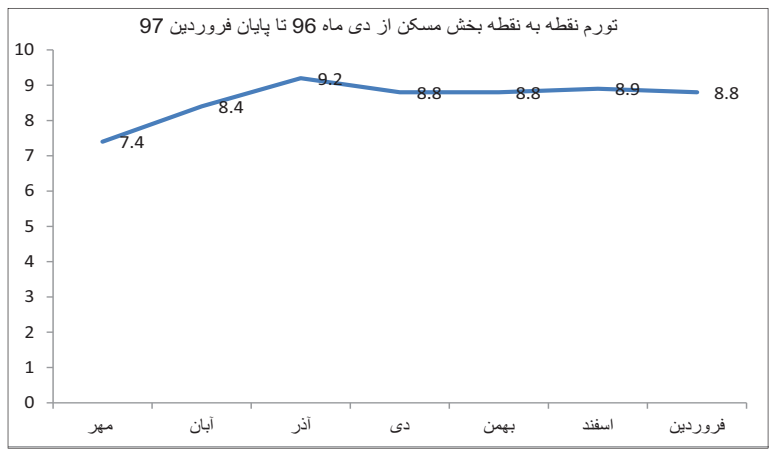

عکس: امیر جدیدی

گزارش «شرق» از فاصله آمار نرخ تورم با آنچه مردم از قیمت‌ها درک می‌کنند

نرخ تورم در برابر گرانی جاخالی می‌دهد

شرق، مرضیه امیری: هر ماه تورم در خروجی‌های بانک مرکزی و مرکز آمار زیر ۱۰ درصد ثبت می‌شود؛ عددی که از استمرار دستاورد دستیابی به تورم تک‌رقمی دولت می‌گوید، اما از اینکه افزایش قیمت کالاهای مصرفی و گرانی مسکن و خوراکی‌ها در کجای این تورم تک‌رقمی ثبت می‌شود، حرفی زده نمی‌شود و اعداد اعلامی به ارقام ناملموس برای مردم و کارشناسان تبدیل شده‌اند. از زمستان سال گذشته تاکنون قیمت مسکن روند جهشی طی کرده، اما شیب افزایش قیمت این بخش در داده‌های تورمی همچنان ثابت است، در سه‌ماهه پایانی سال ۹۶ قیمت مسکن ۳۰ درصد افزایش پیدا کرد و در برخی کلان‌شهرها مانند تهران و شیراز این رقم به ۴۰ درصد رسید، اما در آمارهای تورم هیچ نمودی از آن نیست؛ نرخ تورم ۸.۸ درصدی بخش مسکن در دی و بهمن‌ماه سال گذشته ثابت مانده و در اسفندماه یک‌واحددرصد افزایش پیدا می‌کند و در فروردین‌ماه به همان نرخ ۸.۸۸ درصد ابتدای زمستان بازمی‌گردد. اکنون بسیاری از کارشناسان معتقدند تورم اعلامی در برابر دیگر شاخص‌های قیمت و اقتصادی نفوذناپذیر شده است، همچنان که نقدینگی به عدد بی‌سابقه هزارو ۴۰۰هزارمیلیاردتومان رسیده و تورم همچنان تک‌رقمی است، نرخ خوراکی‌ها افزایش قیمت روزانه دارد و تورم همچنان تک‌رقمی است. سنگ‌شدگی تورم زیر ۱۰ درصد دیگر تنها برای مردم باورنکردنی نیست، بلکه کارشناسان اقتصادی هم نسبت به راستی‌آزمایی این ارقام دچار تردید شده‌اند و هشدار می‌دهند اگر مراجع آماری نتوانند میان آمارها و واقعیت موجود انطباق برقرار کنند، تجربه ازدست‌رفتن سرمایه اجتماعی در دولت نهم و دهم بار دیگر تکرار خواهد شد، کمااینکه درحال‌حاضر نیز برخی از کارشناسان خود دست به کار محاسبه آمارها شده‌اند؛ اتفاقی که در دوره ریاست‌جمهوری احمدی‌نژاد درباره محاسبه غیررسمی و از سوی اقتصاددانان در حوزه نرخ بی‌کاری رخ داد.

نرخ تورم؛ نفوذناپذیر؟

به گزارش «شرق»، از ابتدای زمستان سال گذشته بازار مسکن دچار تکانه‌های قیمتی شد؛ تکانه‌هایی که در نهایت منجر به افزایش قیمت ۳۰ تا ۴۰ درصدی قیمت مسکن شد و این شیب افزایش قیمت همچنان ادامه دارد. نرخ خوراکی‌ها نیز رو به گرانی رفته؛ هرچند آمار رسمی از اختلاف قیمت این کالاهای اساسی با مدت مشابه سال گذشته خبر می‌دهد، اما شواهد میدانی نشان می‌دهد موج گرانی‌ها به‌واسطه افزایش نرخ ارز و تورم انتظاری وضع تحریم‌های اقتصادی آغاز شده است، اما این شیب افزایش قیمت‌ها در تورم اعلامی از سوی مراجع آماری چه نمودی داشته است؟ براساس داده‌های بانک مرکزی تورم در بازه زمانی دی‌ماه سال گذشته تا پایان فروردین‌ماه روند کاهشی را پشت سر گذاشته است؛ تورم در ماه‌های دی تا پایان اسفند به ترتیب ۹.۷، ۹.۴ و ۸.۳ درصد بوده است و در فروردین با افت چشمگیری به ۷.۹ درصد رسیده است. این اختلاف آمارها با واقعیت موجود و آنچه مردم از گران‌شدن کالاها و خدمات مصرفی احساس می‌کنند، نه‌تنها مردم بلکه کارشناسان اقتصادی را نیز در صحت و سقم آمارها دچار تردید کرده است. سیدهادی موسوی‌نیک، عضو مرکز پژوهش‌های مجلس هم دلیل فاصله‌گرفتن آمار تورم از واقعیت معیشتی مردم را بیشتر از آنکه ناشی از دستکاری‌های محاسباتی بداند، حول تفاوت سبد درآمدی دهک‌های مختلف درآمدی آن توضیح می‌دهد؛ او دراین‌باره به «شرق» توضیح می‌دهد: در تعیین تورم به شکل بلندمدت شاخص‌هایی مانند حجم نقدینگی تاثیرگذار است، اما در کوتاه‌مدت عواملی مانند نرخ ارز، قیمت حامل‌های انرژی، شاخص قیمت واردات و وضعیت تولید تعیین‌کننده است. در چند سال اخیر به دلایل مختلفی مانند ثبات نسبی نرخ ارز و انضباط مالی، رکود و کمبود تقاضای مؤثر تورم زیر درصد طبیعی بود، اما درحال‌حاضر هیچ‌کدام از این عوامل کارایی قبلی خود در تورم را ندارند و طبق قاعده‌های اقتصادی باید نرخ تورم در چنین شرایطی افزایش یابد.

تورم کم‌درآمدها
۴ تا ۵ درصد بیشتر از تورم پردرآمدها

او می‌گوید اینکه بخواهیم بگوییم مراجع آماری با دستکاری محاسباتی نرخ تورم را کمتر از نرخ حقیقی اعلام می‌کنند، ادعای بزرگی است که نیاز به اثبات دارد اما واقعیت این است که افزایش بیش از ۴۰درصدی نرخ ارز به عنوان یک متغیر تعیین‌کننده، نرخ تورم هر اقتصادی را جابه‌جا می‌کند. موسوی‌نیک توضیح می‌دهد: عدد تورم یک عدد کلان است و این عدد را نمی‌توان برای تمامی گروه‌ها یکسان دانست. درحال‌حاضر با افزایش نرخ ارز و تورم انتظاری، بیشترین آسیب اقتصادی را دهک‌های کم‌درآمد می‌بینند، افرادی که در سبد مصرفی آنها هزینه‌های خوراکی و مسکن سهم بیشتری دارد و در واقع عمده درآمد خود را باید برای هزینه‌کرد در این کالاها مصرف کنند. تورم این گروه‌ها درحال‌حاضر چندین درصد بالاتر از تورم میانگین است. این قاعده در تفاوت استانی هم صدق دارد و استان‌های کم‌درآمد و محروم نسبت به استان‌هایی مانند تهران با تورم بالاتری روبه‌رو هستند. بنابراین این گروه‌ها شیب افزایش قیمت کالاهای اساسی و مصرفی را بیشتر از گروه‌های پردرآمد احساس می‌کنند و طبیعی است که نرخ تورمی اعلامی تک‌رقمی و کاهشی را باور نکنند.

مرتضی افقه، کارشناس اقتصادی نیز درباره چرایی اختلاف آمارها با قیمت جاری در بازارها دو احتمال را مطرح می‌کند. او در گفت‌وگو با «شرق» می‌گوید: یک احتمال اشتباه آماری و دستکاری محاسباتی است اما این احتمال باتوجه به شرایط فعلی دولت کمی بعید است. احتمال دیگر این است که سیمای کلان تورم موجب مسکوت‌ماندن واقعیت در برخی مناطق و دهک‌های درآمدی شده است. برای مثال در چند ماه اخیر قیمت مسکن در تهران و دو شهر بزرگ دیگر افزایش داشته و حجم قابل‌توجهی از پول کشور در تهران است اما شهرهای دیگر کماکان با رکود دست‌وپنجه نرم می‌کنند. اتفاقی که در محاسبات آماری می‌افتد، اثر قیمت مسکن در تهران و دیگر شهرهای بزرگ در سایر مناطق سرشکن می‌شود و نرخ تورمی میانگین را ثابت نگه می‌دارد اما آنچه به‌وضوح روشن است، تورم بخش مسکن با افزایش درصدی قیمت مسکن نباید ثابت می‌ماند.

او ادامه می‌دهد: هرکدام از این احتمال‌های بالا اگر در جریان باشد، واقعیت این است که نرخ‌های تورم را دیگر نه کارشناسان و نه مردم باور نمی‌کنند و دولت در مواجهه دقیق با این تفکر عمومی باید توضیح دهد چرا این اعداد برای جامعه ناملموس است. چرا در چنین شرایطی که افزایش قیمت‌ها به‌وضوح احساس می‌شود، تورم نه‌تنها افزایش پیدا نمی‌کند بلکه روند کاهشی دارد. چطور تورم در برابر گرانی‌ها جاخالی می‌دهد. در اقتصاد امروز ما هم با رکود روبه‌رو هستیم، هم تورم. افزایش نرخ ارز و ناتوانی دولت برای کنترل آن نیز منجر به تشدید رکود می‌شود.

نقطه شروعی
برای برآوردهای غیررسمی مستقل

به گفته مرتضی افقه، حسن روحانی از ابتدای دولت یازدهم تا اکنون وعده داده است که تورم تک‌رقمی باقی می‌ماند و همین تأکید دولت در شرایطی که قیمت کالاها و خدمات هرروز رو به گرانی بیشتر است، اذهان عمومی را نسبت به آمار رسمی مشکوک می‌کند. برخی از کارشناسان اقتصادی معتقدند، دولت در محاسبه این آمارها دستکاری می‌کند یا با آمارها بازی می‌کند؛ نه اینکه آمار دروغ منتشر کند اما با تکنیک‌های فنی خود در جهت هدایت تورم موجب فاصله‌انداختن بین آمارها با واقعیت شده است. او تأکید می‌کند: طبعا برای تحلیل وضعیت نیاز به آمار واقعی است، اقتصاددانان اگر به این احساس برسند که آمارها دستکاری می‌شوند، به سمتی خواهند رفت که در دولت نهم و دهم مجبور شدند. اینکه خود آنها دست‌به‌کار محاسبه آمار شاخص‌های کلان اقتصادی شوند. اکنون هم زمزمه‌های آن در میان اقتصاددانان شروع شده و اگر برای مثال همین افزایش قیمت مسکن در گزارش‌های آتی بانک مرکزی هم انعکاس پیدا نکند، موج برآورد آمارهای غیررسمی جدی‌تر هم می‌شود. این اصلا اتفاق مثبتی نیست و نشانه فاصله‌گرفتن مردم از دولت، بی‌اعتمادی و کاهش سرمایه اجتماعی دولت است. این ماجرا روی انتخابات بعدی هم تأثیر خواهد داشت و آن را به خطر می‌اندازد.

بانک آمریکا حساب برخی ایرانی‌ها را بست

شورای ملی ایرانیان آمریکا اعلام کرد، بانک آمریکا با بلوکه غیرقانونی یا بستن حساب‌های تعدادی از مشتریان ایرانی‌تبارش در حق آنها رفتار تبعیض‌آمیزی داشته است. به گزارش تسنیم به نقل از پایگاه خبری فوربز، براساس نامه‌ای که از طرف شورای ملی ایرانیان آمریکا برای برایان موینیهان، مدیرعامل بانک آمریکا، ارسال شده، تحریم‌های آمریکا علیه ایران «توجیه‌کننده رفتار تبعیض‌آمیز بانک‌ها و شرکت‌های آمریکایی» علیه اتباع ایرانی نیست. در این نامه این شورا خواهان پایان‌یافتن فوری روند انسداد حساب‌های ایرانیان شده است. به گفته جمال عبدی، مدیر شورای ملی ایرانیان آمریکا، اقدامات این بانک آمریکایی مشتریان ایرانی‌تبارش را مضطرب و حیرت‌زده کرده است. او افزود: «اگر بخواهیم صادقانه صحبت کنیم، این درست مثل آن است که یک حمله شخصی به همه ما صورت گرفته است... . ما درک می‌کنیم که مسئله مربوط به تحریم‌های دولت آمریکاست که قرار است علیه دولت ایران به اجرا گذاشته شود؛ اما این بهانه خوبی برای اقدام تبعیض‌آمیز بانک آمریکا در تنبیه اشخاص عادی نیست... . شما یکباره متوجه می‌شوید که قادر به پرداخت اجاره‌خانه و خریدهای روزمره‌تان نیستید». به گفته عبدی، بانک آمریکا تنها بانک آمریکایی نیست که اقدام به چنین کاری کرده است. در شش سال گذشته، شورای ملی ایرانیان آمریکا شکوائیه‌های مشابهی را علیه بانک‌های چیس، تی‌دی بانک، تی‌سیاف بانک و بانک هاوایی مطرح کرده است. بتی ریس، سخنگوی بانک آمریکا، در پاسخ به این انتقادات گفت: «ما حساب‌های افراد را بر مبنای تابعیتی که آنها دارند، نمی‌بندیم و حساب کسی را هم بدون اطلاع قبلی به مشتری مسدود نمی‌کنیم». او از اظهارنظر درباره مورد مشخص ایرانیانی که حسابشان نزد این بانک مسدود شده، خودداری کرد و گفت: «ما همچنان تأیید می‌کنیم که عملیات حساب‌های ما منطبق با مقررات تحریم‌های دولت آمریکاست. در این راستا ممکن است به برخی مشتریانمان مراجعه کنیم تا مطمئن شویم که اطلاعات ما به‌ویژه درباره حضور معمول مشتریان‌مان در خارج از کشورهای تحت تحریم صحت دارد یا نه... . اگر پاسخ مناسبی از مشتریانمان دریافت نکنیم، به‌عنوان آخرین راه‌حل، ممکن است حساب فرد مد نظر را محدود کنیم تا زمانی که تأیید کنیم که این حساب مطابق با مقررات دولت آمریکاست». با وجود ادعای بانک آمریکا مبنی بر اطلاع قبلی به مشتریان، به گفته عبدی بسیاری از مشتریان ایرانی می‌گویند حسابشان بدون اعلام قبلی بسته یا تعلیق شده است. عبدی افزود، دو هفته پیش یک شهروند ایرانی-آمریکایی که در بانک آمریکا حساب داشته، قصد خرید یک خانه را داشته که متوجه شده حسابش معلق شده است. «نهایی‌کردن قرارداد خرید یک خانه یک فرایند دشوار است. حال شما یکباره متوجه می‌شوید که پول‌هایی که رویش حساب باز کرده بودید، بلوکه شده است. این واقعا اضطراب‌آور است». او افزود، در یک مورد دیگر یک دانشمند ایرانی که به اتفاق همسرش در سیلیکون‌ولی آمریکا زندگی می‌کرده و دارای یک ویزای معتبر بوده، ناگهان حسابش در نزد بانک آمریکا مسدود می‌شود. بانک برای مدت سه ماه، هزاران دلار پول این مشتری و همسر باردارش را توقیف می‌کند. «پس از حدود یک هفته مذاکره بین بانک آمریکا و شورای ملی ایرانیان آمریکا در نهایت بدون هیچ‌گونه عذرخواهی و بدون اینکه توجیه حقوقی این اقدام بیان شود، پول این مشتری بازگردانده می‌شود».

خبر

جزئیات پرداخت ۶ میلیارد دلار برای ثبت سفارش ۲ ماهه امسال

● رئیس سازمان برنامه‌وبودجه کشور به تشریح جزئیات پرداخت ارز به ثبت‌سفارش در دو ماه اول سال پرداخت و گفت: تاکنون ۲۸ هزار میلیارد تومان به طرح‌های عمرانی اعتبار اختصاص یافته است. محمدباقر نوبخت در گفت‌وگو با فارس و تسنیم، با اشاره به میزان تخصیص ارز در دوماهه اول سال ۹۷، اظهار کرد: از اول فروردین امسال تا ۲۹ اردیبهشت تعداد اقلامی که از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت ثبت‌سفارش شده‌اند که شامل کالاهای واسطه‌ای، سرمایه‌ای، مصرفی و سایر هستند، صدهزارو ۱۹۸ قلم کالا به ارزش ۱۴میلیاردو ۳۳۴ میلیون دلار بوده است. رئیس سازمان برنامه‌وبودجه به میزان ارز تخصیص داده‌شده به این رقم از ثبت‌سفارش‌ها پرداخت و عنوان کرد: بر اساس گزارش و آمار ارائه‌شده، ۱۳میلیاردو ۲۹۸ میلیون دلار به ثبت‌سفارش‌های این دوماهه ارز تخصیص داده شده است. سخنگوی دولت تأکید کرد: از ۱۳میلیاردو ۲۹۸ میلیون دلار تخصیصی، بالغ بر شش‌میلیاردو ۴۰۴ میلیون دلار برای واردات کالا ارز پرداخت شده است. نوبخت به میزان واردات و صادرات در دوماهه اول سال پرداخت و افزود: از ابتدای فروردین تا پایان اردیبهشت سال جاری، بیش از شش میلیارد دلار کالا به کشور وارد شده و نیز سهم صادرات هفت‌میلیاردو ۴۹۰ میلیون دلار بوده است؛ بنابراین تراز تجاری کشور ۱.۵ میلیارد دلار مثبت است. رئیس سازمان برنامه‌وبودجه کشور به مقایسه میزان واردات و صادرات به نسبت دوماهه اول سال ۹۶ پرداخت و عنوان کرد: در مدت مشابه سال ۹۶، شش‌میلیاردو ۱۰۵ میلیون دلار سهم واردات بوده است که ۱.۷ درصد در سال جاری کاهش دارد. همچنین به لحاظ ارزش دلاری، سه درصد تقلیل یافته است. در دوماهه سال ۹۶، بالغ بر پنج‌میلیاردو ۸۴ میلیون دلار صادرات داشته‌ایم که امسال به هفت‌میلیاردو چهار میلیون دلار افزایش یافته است. سخنگوی دولت درباره تخصیص اعتبار به طرح‌های عمرانی در دوماهه امسال گفت: همه‌ساله تخصیص اعتبار به طرح‌های عمرانی با تأخیر روبه‌رو است و معمولا نیمه دوم سال این کار انجام می‌شود. امسال یک گام جلو هستیم و درحال‌حاضر طرح‌ها اولویت‌بندی شده و بر این اساس به آنها اعتبار تخصیص یافته است.